

ASSIGNATURA:

BASES PSICOLÒGIQUES DELS ESTATS DE SALUT I MALALTIA

CRÈDITS:

Totals: **7**

Teòrics: **4**

Pràctics: **3**

OBJECTIUS GENERALS

Del contingut

L'adquisició dels coneixements que calen a un futur metge general per entendre i explicar els processos psicològics inherents a la salut, l'emmalaltir i la interacció metge-pacient.

Aquest objectiu general s'articula en els següents components:

- Aplicar els principis i mètodes de la psicologia a l'estudi de la interacció de l'individu amb el medi socialment construït. Integrar els coneixements de les altres ciències bàsiques en medicina al nivell de complexitat propi d'aquest objecte d'estudi.
- Aplicar els principis i mètodes de la psicologia a l'estudi del comportament normal, seguint un criteri d'organització basat en els hàbits i estils de vida. Aplicar aquests coneixements a la intervenció en els àmbits de la terapèutica i la prevenció, del manteniment de la salut i la rehabilitació de malalts crònics.
- Entendre l'individu sa o malalt com al resultat de la interacció de variables psicosocials i de variables estrictament biològiques. Entendre el cost de la malaltia i dels tractaments en termes d'afectació dels hàbits i de la qualitat de vida.
- Adquirir estratègies i habilitats per aconseguir informació a partir dels pacients i dels altres professionals, sense limitar-se a la informació patològica, sinó mitjançant una atenció especial als recursos adaptatius i de solució de problemes.
- Adquirir estratègies i habilitats per dissenyar programes d'intervenció en els components dels tractaments mèdics que requereixin la col·laboració amb el pacient i la modificació dels seus hàbits i estil de vida.

De la docència

L'assignatura es planteja com un programa obert, funcional i centrat en l'activitat i la participació de l'alumnat.

- "*Programa obert*" vol dir que es té en compte la resta de possibilitats de formació, tant actuals (a partir de la bibliografia i de l'aprenentatge informal) com futures (a partir de la vivència clínica, l'observació de models professionals experts i de l'exercici professional). La docència es dirigeix a dotar a l'alumnat d'eines i coneixements que augmentin al màxim l'eficàcia d'aquestes ulteriors fonts de formació.
- "*Programa funcional*" vol dir que la docència es proposa prioritàriament l'ús i l'aplicació dels coneixements adquirits, tot considerant els conceptes que cal aprendre com a eines de raonament. Si un concepte ha de ser funcional s'ha d'utilitzar. Per aquest motiu, la part més important de la docència de l'assignatura se centra en les activitats d'aplicació.
- La docència es basa en l'autonomia i la participació activa de l'alumnat individualment i en grup, mitjançant la discussió i el treball en equip, i la seva implicació en el procés de formació com a monitors o *peer tutors*.

Els objectius específics d'aprenentatge de cada tema es presenten en forma de preguntes o guies d'estudi al començament de cada capítol del text.

TEMARI

Introducció

1. Bases epistemològiques de la Psicologia. Psicologia natural i psicologia científica.
2. Els models que s'utilitzen en Psicologia. Models internalistes, externalistes i d'interacció. L'objecte d'estudi de la Psicologia mèdica.
3. Eines metodològiques per avaluar l'evidència. Validesa interna i refutació d'hipòtesis alternatives. Validesa externa i condicions de generalització.

Processos d'adquisició de conductes i informació

4. Condicionament i aprenentatge. Condicionament responent i operant. Processos complexos d'aprenentatge basats en el control d'estímul: aprenentatge per observació i per instrucció.
5. Els processos de recordar. Classificació d'acord amb el contingut que s'ha de recordar. Rellevància per a la psicologia mèdica: factors que influeixen en el record de la informació per part del pacient, procediments per facilitar el record de les prescripcions.
6. Mètodes d'obtenció d'informació. La distinció entre continguts i procediments d'informació. Autoinformes. Autoregistres. Observació directa en l'ambient natural i en l'ambient anàleg.
7. Programes terapèutics i components psicològics dels tractaments mèdics. La distinció entre tractament i programa terapèutic. Procediments per tractar els problemes d'ansietat.

El comportament normal

8. Hàbits adaptatius i estils de vida. Processos de formació i de modificació dels hàbits adaptatius. Rellevància per a la psicologia mèdica.

El procés d'emmalaltir

9. El procés d'emmalaltir. Conceptes de *salut* i *malaltia*. Anàlisi del concepte de *malaltia psicossomàtica*. Les conductes d'emmalaltir i el seu aprenentatge.
10. Estrès i adaptació. La malaltia com a estrès. Malaltia aguda i crònica.

La relació metge-malalt

11. Comunicació metge-malalt. El procés diagnòstic.
12. L'hospitalització.
13. Compliment de les prescripcions terapèutiques. Modalitats d'incompliments. Procediments de detecció del compliment. Estratègies per millorar el compliment.
14. L'efecte placebo. El placebo en la investigació terapèutica. El placebo en la clínica.

Integració dels continguts de l'assignatura

15. El dolor crònic i les limitacions funcionals. Diferències entre dolor agut i crònic.

AVALUACIÓ

Continguts

Són matèria d'avaluació tots els coneixements i les competències corresponents als continguts del temari, que han estat seleccionats per representar els mínims.

Procediments

L'avaluació final consistirà en 5 problemes o activitats d'aplicació en forma de preguntes de resposta oberta, del mateix tipus que les treballades durant el curs.

Criteris d'avaluació

Es valoraran les següents habilitats:

- exposar de manera ordenada i esquemàtica els continguts teòrics de l'assignatura pertinents als problemes presentats
- relacionar continguts de diferents temes
- justificar teòricament les solucions dels casos i problemes presentats
- distingir inferències de dades

- basar-se en criteris i expressar les condicions d'aplicació de procediments o principis.

Criteris de qualificació

Cada pregunta rep una de les següents valoracions: 0 = error; A = Insuficient; B = Correcta; C = Notable; D = Excepcional.

La resposta correcta (Valoració B) és la que conté els següents elements:

- la referència esquemàtica als punts de teoria (o als conceptes) rellevants al problema
- l'anàlisi de les particularitats del cas presentat en el problema
- l'aplicació dels punts de teoria a la solució del problema, tot indicant la correspondència als procediments emprats

Per aprovar cal resoldre correctament, com a mínim, tres dels cinc problemes de l'avaluació.

La qualificació de *notable* i d'*excepcional* es relaciona amb els criteris d'avaluació.

Procediment de revisió

En la revisió, es lliurarà l'examen amb les correccions i les anotacions del professor i els criteris d'avaluació seguits en la correcció i qualificació de l'examen. Els dubtes i ulteriors aclaracions seran atesos pel professorat.

RECURSOS D'APRENTATGE I METODOLOGIES DOCENTS

Per l'aprenentatge de l'assignatura, l'alumnat disposa dels recursos que s'enumeren a continuació.

1. Explicacions a classe

Les explicacions no pretenen tractar tots els continguts que han de ser objecte d'aprenentatge sinó exposar-ne l'estructura i l'organització i tractar els punts que, per experiència, se sap que poden ser fonts de confusió o d'error.

2. El manual o llibre de text

El manual o llibre de text constitueix el material de referència i el seu contingut està en consonància amb els objectius de l'assignatura. El seu propòsit principal és facilitar l'aprenentatge autònom i permetre que l'alumnat sigui més independent de les explicacions i la presència del professorat.

Cada capítol consta de tres parts: els objectius del capítol, presentats en forma de preguntes o guies d'estudi, la informació que l'estudiant ha d'aprendre i les activitats d'aplicació. Mitjançant les activitats d'aplicació es pretén que l'estudiant utilitzi i faci funcionals els coneixements adquirits. Es tracta de problemes que requereixen l'aplicació dels conceptes teòrics a casos concrets. Els problemes estan pensats amb dues finalitats: fer evident el grau i la qualitat d'assimilació dels conceptes principals i facilitar la generalització dels coneixements i la manera de raonar apresada a l'assignatura al plantejament i la solució dels problemes professionals futurs

Si bé cada estudiant traurà el màxim profit del tipus d'estudi que sigui més congruent al seu estil d'aprenentatge, l'experiència suggereix que la manera més eficaç d'utilitzar el material del text és la següent:

- 1 Intentar respondre a les preguntes de les guies d'estudi abans de llegir el contingut del capítol. D'aquesta manera, la lectura del text és activa i es converteix en una cerca de la informació necessària per resoldre o respondre a les qüestions presentades.
- 2 Una vegada llegit el capítol, resoldre les activitats d'aplicació, com si fossin preguntes d'examen. Això vol dir seguir un raonament que es pot descriure gràficament com l'equilibri entre el *discurs polític* i la *recepta de cuina*. Perquè no sigui aquesta darrera, s'ha d'enunciar la part de teoria que s'aplica a cada cas o problema. Per evitar caure en el *discurs polític*, s'han d'analitzar les característiques i les particularitats del cas i deixar clar com s'hi aplica la teoria. (vegeu els criteris de qualificació)

3. Dossier electrònic de l'assignatura

En el dossier electrònic de l'assignatura hi ha totes les transparències i els esquemes que s'utilitzen en l'explicació. En el futur està previst incloure-hi preguntes d'autoavaluació.

4. (Grup T1) Treball en grup, supervisat i dirigit per alumnes-monitors

El treball en grup es durà a terme sota la direcció i la supervisió d'un membre del grup, que actua de monitor i ha estat prèviament entrenat per a aquesta tasca. A partir del tercer (*Els processos de recordar*), cada tema es treballa en 4 sessions i de la següent manera.

La classe es divideix en 8 grups i cada membre del grup és monitor d'un tema. Els monitors estudien el tema en el text i resolen les activitats d'aplicació individualment. Després de posar-les en comú, lliuren les seves respostes consensuades al professor abans de l'explicació del tema. El dia següent els monitors tenen una sessió amb el o la

professora. En aquesta sessió es comenten les seves respostes i es donen orientacions sobre com portar la sessió de treball amb el grup.

A continuació (dia 3 i dia 4 de cada tema) té lloc el treball en grup dirigit pel monitor i supervisat pel professorat. En aquestes sessions es duen a terme les activitats d'aplicació del tema que, com s'ha dit, cal que els membres del grup portin ja preparades.

La justificació del treball en grup no és facilitar l'aprenentatge sinó consolidar-lo. El treball en grup és un recurs insubstituïble per consolidar l'aprenentatge, ja que només mitjançant l'aprofundiment es poden emprar en la discussió arguments sòlids i coherents. La discussió i el debat permeten relativitzar i conèixer diferents punts de vista, diferents models de raonament i maneres d'abordar un mateix cas i, en conseqüència, relativitzar i conèixer les condicions que delimiten la validesa dels propis plantejaments. Això és quelcom sempre convenient en problemes com els que es tracten a l'assignatura i, en general, en medicina: problemes complexos, poc estructurats i que mai no tenen una resposta correcta única i absoluta.

A més cada grup té un coordinador, que s'encarrega de la comunicació amb el professorat, amb l'alumnat absent i els repetidors.